

Ferman

Alm. *Ferman (m)*, **Fr.** *Firman (m)*, **İng.** *Firman*.

Pâdişâhların herhangi bir iş hakkında tuğra veya nişanını taşıyan yazılı emri. Ferman; Farsça bir kelimedir. Emir, irâde ve buyruk demektir.

Ferman kelimesi, İlhanlılar tarafından, İslâmiyeti kabul etmelerinden sonra kullanılmış, daha sonra da Osmanlılara geçerek yerleşmiştir. Büyük Selçuklular, Anadolu Selçukluları ve Memlûklerde ferman yerine “tevki” kullanıldığı gibi, İlhanlılar, Timurlar, Kara Koyunlu ile Akkoyunlu devletleri, Altınordu ve Kırım Hanlıklarında “yarlığ” kelimesi de kullanılmıştır. Tevki ve yarlığ kelimeleri, pâdişâhın tuğrası bulunan ferman anlamındadır.

Osmanlılarda Ferman, yedi esas üzerine yazılırdı:

- 1) Ferman kelimesinin anılması,
- 2) Ferman yazıldığı kişinin rütbe derecesine göre duâ ve övgü yazılması,
- 3) Fermanın gönderilme sebebi,
- 4) Ferman gönderilen kişiye, pâdişâh isteğinin emrolunması,
- 5) Yapılması istenilen işin belirtilmesi,
- 6) Verilen işin bitirilmesi için istek,
- 7) Fermanın târihi ve gönderildiği yerin ismi.

Osmanlılarda iki çeşit fermana rastlanmaktadır. Fermanlardan birisi, doğrudan doğruya dîvândan, mâliyeden yazılarak üzerine hükümdârın tuğrası çekilerek, gönderilen emr-i şerîf idi. Diğeri ise tuğralı bir fermânın üzerine ve baş tarafına pâdişâhın kendi el yazısıyla fermânda yazılanı teyid eden irâdedir. “**Hatt-ı Hümâyûnla Muvaşşah**”, yâni pâdişâhın el yazısıyla tezyin edilmiş olan ikinci çeşit fermân, işin ehemmiyetini göstermek, hakkında teveccüh gösterilen zâta, yâhut da tehdid edici olarak bir vâli veya serasker vesâireye gönderilirdi. Ferman şekil olarak, dîvânî hat denilen girift

keşideli yazıyla yazılırdı.